

בעזרת ה' יתברך

ספר מגדל נאה

ל"ג בעומר

מאת
נפתלי אהרן וקשטיין

ל"ג בעומר

המשנה במסכת שבת (פ"ד מ"ד), "רבי שמעון אומר, כל ישראל בני מלכים הם", ואכן, תיבת "ויתילדו" (תס"ו) עולה בגימ' כמנין תיבת "שמעון" (תס"ו).

* * *

ועוד יש לרמז כאמור לעיל, שכן, כבר כתב דודינו זקנינו ה"פרי צדיק" מלובלין זי"ע, שקבלה בידו, שמואל משפחת אבותיו של רבי שמעון בר יוחאי זי"ע היה משבט שמעון, ויש להוסיף על דבריו, מה שמביא הטור (אורח חיים סימן ת"ז) בשם אחיו רבי יחיאל בן הרא"ש, שז"צ החודשים הם כנגד י"ב השבטים, וז"ל, "ושמעתי מאחי הר"י טעם לדבר, לפי שהמועדים נתקנו כנגד אבות, פסח, כנגד אברהם, דכתיב (בראשית י"ח ו') לוסי ועסי עוגות, ופסח היה, שבועות, כנגד יצחק, שתקיעת שופר של מתן תורה היה בשופר, מאילו של יצחק, סוכות, כנגד יעקב, דכתיב (בראשית ל"ג י"ז) ולמקנהו עשה סוכות, וי"ב ראשי חדשי השנה, שגם הם נקראים מועדים, כנגד י"ב שבטים, וכשחטאו בעגל, ניטלו מהם, וניתנו לנשותיהם, לזכר שלא היו באותו חטא", ע"כ.

ספר במדבר פותח ביום א' לחודש אייר, וס' נאמר, "וידבר ה' אל משה במדבר סיני באוהל מועד באחד לחודש השני בשנה השנית לצאתם מארץ מצרים לאמור" (במדבר א' א'), ובהמשך שם, בפסוק י"ח, שהוא כנגד יוס' י"ח לחודש אייר, יוס' ל"ג בעומר, נאמר, "ואת כל העדה הקהילו באחד לחודש השני ויתילדו על משפחתם לבית אבותם במספר שמות מבן עשרים שנה ומעלה לגולגלותם" (במדבר א' י"ח), ורש"י מפרש על תיבת "ויתילדו", וז"ל, "הביאו ספרי יחוסיהם, ועידי חזקת לידתם, כל אחד ואחד, להתייחס על השבט", עכ"ל, נמצא, שחודש אייר הוקדש לסידור ספרי היוחסין בעס' ישראל, וביום הראשון לחודש, הביאו כולם את ספרי יחוסיהם למשה ואהרן ונשיאי ישראל.

והנה, כאמור למעלה, הרי דבר זה, שהביאו ספרי יחוסיהם, וכנרמז בתיבת "ויתילדו", נכתב בפסוק הרומז ליום י"ח באייר, וזו של רבי שמעון בר יוחאי זי"ע, אשר הוא התנא שפסק להלכה ולמעשה, לנו ולכל ישראל, שבולנו מיוחסים אנו, וכמו ששנו חכמים בלשון

ואכן, על פי דעת הראב"ד ועוד, שמקשר את השצטים לחודשים על פי סדר לידתם, נמצא, שחודש ניסן הוא כנגד שצט ראובן, וחודש אייר הוא כנגד שצט שמעון, וכמו שכתב ה"פרי צדיק" כמה פעמים בחיבוריו, והוא פלא.

* * *

אמר רבא דילידא אימיה ברבי שמעון (בר יוחאי) תיליד ואי לא לא תיליד, (מכות דף י"ז ע"ב), ופירשן צדיקים זי"ע, שדבר זה נרמז כלשון הפייטון, "נעשה אדם נאמר בעבורך", ונראה עוד, שלא כדאי נכנס מאמר זה על ידי רבותינו הקדושים זי"ע במסכת "מכות" דווקא, והוא, משום שסגולה מיוחדת יש בלימודה, לשעבד את תאוות ומחשבות לבנו לעבודתו יתברך שמו, ולהינצל מ"הרהורים" זרים, וכמו שכתב בספר "דבש לפי" מאת הרה"ק החיד"א זי"ע (מערכת ה' אות ט'), צס מקובל זקן ז"ל, שהוא סגולה בדוקה ומנוסה, ופעל כן תיבת "מכות" (תס"ו), עולה בגמ' כתיבת "הרהורים" (תס"ו), עיי"ש בדבריו הנפלאים.

והנה, נראה לרמז צס"ד כמין אסמכתא נוספת לסגולת הלימוד במסכת זו, להינצל על ידי זה מ"הרהורים", שכן, צס המסכתא, "מכות" (תס"ו), עולה בגימטריא כמו תיבת "שמעון" (תס"ו), וכמו תיבת "ויתלדו" (תס"ו), לרמז לנו כנזכר, שצלימוד מסכת "מכות", סגולה יש בה לקדושה וטהרה, ולזכות לבנים טהורים, צנחי דילידא אימיה ברבי "שמעון" תיליד", והוא רמז נפלא צס"ד.

ואגב יש לציין, מה שכתב בספר "ליקוטי בתר ליקוטי" לאחר שמציא צס

את דברי החיד"א, וז"ל, "ולא על חינוך אמרו מנהג ישראל תורה הוא, כי המסכת הראשונה שהרגיל אותי המלמד שלי ללמוד צפני עצמי, היתה מסכת מכות, אנכי לא ידעתי הטעם, אבל מורי, אכלו החילותי ללמוד גמרא, הוא ידע מסתמא הטעם", ע"כ, וכן כתב בספר "מפתח הים", שקיבל "מגדול אחד מק"ק פראג, שהתענה מ' תעניות" על עניני קדושה וטהרה, "והודיעוהו מן השמים שילמד בכל יום במסכת מכות", עיי"ש.

* * *

מנהג הקדמונים לנהוג קצת "יום טוב" ביום ל"ג בעומר, וכמו שמאלנו בדברי זקנינו המהרש"א זי"ע, (חידושי אגדות, מועד קטן דף כ"ח ע"א), וז"ל, "על דרך זה יש לבוון הספירה מ"ט ימים, יום לשנה, ויום הג' הוא קודש, חג השבועות וכו', מיום שיאלו ממלכים, ימי הספירה מ"ט יום, יום לשנה, עד חג השבועות, שהוא ביום חמישי, דמיון היוכל, וזכר לדבר, שאנו מדקדקים לעשות יום טוב קצת בל"ג בעומר, לזכר שצו עברו רוב ימים, שהם צ' חלקים ממ"ט ימי ספירה, יום לשנה, שצו צ' אין אדם חוטא" וכו', עיין צס.

ובאמת, אין יום זה צנחינת "יום טוב" כלכל, כי צס גם צנחינת "שבת", שהרי אמרו חז"ל (בראשית רבה י"א), "תני רבי שמעון בן יוחאי, אמרה שבת לפני הקב"ה, רצונו של עולם, לכולם יש צן זוג ולי אין צן זוג, אמר לה הקב"ה, כנסת ושראל היא צן זוגך", ומוצא צס רבותינו הקדושים זי"ע ("לב שמחה" ל"ג בעומר), שהתנא הק' רבי שמעון בר יוחאי בעל המאמר הנ"ל, הוא היה ה"סרסור" וה"שרבן" צן "כנסת ישראל" לצן "יום השבת".

והנה, ידועים דברי הזוהר הק' (אלדא רבא בסופו, זוהר ח"ג דף קמ"ה ע"א), "וקראת לשבת ענג לקדוש ה' מכובד, מאן הוא קדוש ה', דא רבי שמעון בן יוחאי", וכן כתבו הקדמונים, שתיבת "שבת", עולה בגימ' "שמעון בר יוחאי" (תש"ב), והנה, כבר נודע דבר המנהג שהיה בארץ הקודש, ונהגים כן רבים וטובים עד ימינו אנו, לשורר בערב שבת קודש, או כליל שבת קודש, או בסעודה שלישית, את הפיוט המפורסם "בר יוחאי", שחברו הגאון הק' המקובל רבי שמעון לביא זי"ע, שמקובל לזמר אותו ביום ל"ג בעומר, ווגם זקנינו הגאון הק' המקובל רבי אברהם טבאריק זי"ע, סידר את הפיוט הזה בסידורו הנודע "בית אברהם" בתוך ה"פזמונים לשבת" I.

* * *

בסדר חלוקת שבע המידות והספירות שנהוג להזכירם במ"ט ימי הספירה ולהתפלל על תיקוני הפגמים שנפלו בהם אחר קיום המלאות ספירת העומר, נמצא, שיום ל"ג בעומר חל בשבוע של מדרת "הוד", ואילו יום ל"ג בעומר עכמו, הוא כנגד מדרת "הוד שבהוד".

והנה, יסוד ושורש ההוד הוא ההודאה, ויסוד ושורש ההודאה הוא יהודה, שעל שם כך נקרא שמו "יהודה", וכמו שאמרה לאלה (נראשית כ"ט ל"ה), "הפעם אודה את השם", והנה, תיבת יהודה עולה בגימ' ל', והוא כמנין ב' פעמים הוד, דהיינו, הוד שבהוד, והוא רמז נפלא בס"ד.

* * *

ואגב, הגאון הק' רבי משה איסרלס מקראקא בעל ה"מפה" על

ה"שלחן ערוך", ה"ה זקנינו הרמ"א זי"ע, נפטר ביום ל"ג בעומר, ושנים רבות היו משבחים ואומרים, שנפטר בשנת של"ג, ושהוא היה בן ל"ג שנים צפירתו, ושאמרו עליו המספידים ל"ג שבחים, ולמעשה, כיום אנו יודעים שחלק מן הפרטים הללו אינם מדויקים, מלבד עכס העובדה שהוא אכן נפטר ביום ל"ג בעומר, וכך גם על שנת הפטירה אנו יודעים בוודאות שזה לא נכון שהוא נפטר בשנת של"ג, והאמת היא שהוא נפטר בשנת של"ב.

ועתה, למרות שנפלו כמעט כל רמזי הל"ג, והרי "פטור בלא כלום" אי אפשר, על כן נראה להוסיף רמז נחמד ומופלא על שנת פטירתו, שהוא אמנם שנת של"ב, ולא שנת של"ג, אך בכל אופן יש כאן רמז נאה על יום פטירתו, שכן, של"ב, עולה בגימ' כמנין התיבות "הוד שבהוד", חושבנא דדין כחושבנא דדין, והרי על פי האמור למעלה, הוא התיקון שיש לכוון בו בספירת העומר של יום ל"ג בעומר, והוא פלא.

* * *

בתיב, "ושלושים יום ושלוש ימים" תשב בדמי טהרה בכל קודש לא תגע ואל המקדש לא תבוא עד מלאות ימי טהרה" (ויקרא י"ג ד'), ויש לפרש פסוק זה בדרך רמז בס"ד, על אודות טהרת ימי הספירה, שכן, מחולקים המה ימי הספירה לב' חלקים, החלק הראשון, מתחילת הספירה ועד יום ל"ג בעומר, ועד בכלל, והחלק השני, מיום ל"ד בעומר ועד סיום ימי הספירה, ועל זה אמר הכתוב, "ושלושים יום ושלוש ימים", דהיינו, ל"ג ימים ראשונים, "תשב בדמי טהרה", כלומר, שהאדם צריך להשקיע בימים אלו

את כל דמו ומרצו על מנת להיטהר, וזכותו של יום ל"ג בעומר תסייע לו לכך.

ברם, עדיין אין הכנתו שלימה ככך, ו"בבל קודש לא תגע", אין יכול להיות לו נגיעה אל ה"קדושה", אל קדושת התורה, ואל המקדש לא תבוא", עדיין אין גופו צנחנית "בית המקדש", שהרי עדיין לא השלים את ט"ז ימי הספירה הנותרים, ועל כן, כדאי לזכות לקבל את התורה בחג השבועות בקדושה, "ולטהרנו ולקדשנו בקדושתך העליונה", עדיין מוטל על האדם להוסיף עוד ט"ז ימי טהרה, לאחר יום ל"ג בעומר, "עד מלאת ימי טהרה", לקראת חג השבועות, לקראת קבלת התורה בקדושה ובטהרה.

ואף על פי שאין ראיה לדבר, אך יש לנו רמז לדבר, והוא, מן התיבות "לא תגע" האמורות בפסוק זה, שכן, ככל התורה כולה לא מלאנו רציפות של תיבות אלו וזכורה זו, כי אם פעמיים בלבד, באן, ופעם נוספת בפסוקי ההכנה לקבלת התורה, בפרשת יתרו, וסם נאמר (שמות י"ט י"ג), "לא תגע בו יד בי סקול יסקל או ירה יירה אם בהמה אם איש לא יחיה במשך היובל המה יעלו בהר", ומכאן, שגם התיבות "לא תגע" שפסוקי טהרת היולדת, יש להם שייכות לקבלת התורה ולימי ההכנה, ושני כתובים אלו משלימים זה את זה, לדעת ולהבין, שכוונת התורה שזה בשניהם, וכוונת שניהם היא על ימי ההכנה לקבלת התורה, להיטהר ולהתקדש בהם, והוא רמז נפלא בס"ד.

[ועוד יש לזכור בס"ד צרמיזא דחכמתא, בתיבות "לא תגע", בלשון נוטריקון, דהיינו, א"ס ת'ספור ע"ל ל"ג, כלומר, שאם תספור עד ל"ג בלבד, עדיין

אין ההכנה שלימה, ועדיין לא ניתן להגיע בזה אל שלימות הקדושה, שזה יהיה רק "עד מלאת ימי טהרה", דהיינו, עד שישלים את ההכנה של כל מ"ט ימי הספירה, וכאמור].

* * *

בתיב, "לבד ראה זה מצאתי אשר עשה האלקים את האדם ישר והמה בקשו חשבונות רבים" (קהלת ז' כ"ט), נראה לפרש פסוק זה דרך רמז בס"ד לשבח ולתפארת על רבי שמעון בר יוחאי זי"ע, ונחזה נפלאות בס"ד כיצד הפסוק רומז כאן על ימי הספירה בכלל, ועל יום ל"ג בעומר, יומו של רבי שמעון בר יוחאי זי"ע, בפרט, ויקויים בנו מאמר הכתוב (תהלים קי"ט י"ח), "גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך", כאשר נגל עינינו עתה ביום ג"ל, ונביט בנפלאות התורה שפסוק הנ"ל, אשר הוא מתורתו של שלמה המלך ע"ה בספר קהלת.

הנה, תיבת "המה" עולה בגימ' כמספר חמישים, וכך גם תיבת "האדם" עולה בגימ' כמספר חמישים, ושניהם על שם מלות הימים הללו, "תספרו חמישים יום", כלומר, שתפקידם של ישראל בימים אלו, לשמור בכל יום את מספר חשבון הימים, והיא מלות בקשת החשבונות הרבים בימים אלו, ונמשכת מזה ז' וזאה "עד ממחרת השבת השביעית", ועד אז "תספרו חמישים יום".

והנה, תחילת הפסוק הוא בתיבת "לבד" (כ"ו), העולה בגימ' כמספר ל"ו, שעל מספר זה דרשו חכמינו ז"ל (סוכה דף מ"ה ע"ב וסנהדרין דף כ"ז ע"ב), "לא פחות עלמא מתלתין ושיתא (כ"ו) צדיקי דמקבלי אפי שבינה בכל יום (וסנהדרין "בכל דרא"),

הספירה ועל יום ל"ג בעומר ועל רבי שמעון בר יוחאי זי"ע, וכאמור.

* * *

יום י"ח לחודש אייר, יום ל"ג בעומר, חל בשבוע של "פסח שני", שחל ביום י"ד לחודש אייר, ביום הראשון של השבוע החמישי של ספירת העומר, וביום החמישי של שבוע זה של "פסח שני", חל בו יום ל"ג בעומר, יומו הגדול של התנא הקדוש רבי שמעון בר יוחאי זי"ע.

והנה, כבר כתב מנחם סופר זי"ע, שאין טעם ברור ומוסכם לא בנגלה ולא בנסתר, על הענין המיוחד של השמחה וה"יום טוב" ביום ל"ג בעומר, ועל כן הוא טורח לזכר את הדבר בכמה אנפין חדישין, ברמזי דאורייתא, ובפרפראות לחכמה, והנה זכינו גם לנו ו"בקה הניחו לנו להתגדר בה"בס"ד.

והוא, על פי מה שאמרו בתלמוד ירושלמי, שאמר רבי שמעון בן יוחאי, אילו הייתי חי בעת מעמד הר סיני בשעה שניתנה התורה לישראל, הייתי מבקש מהקב"ה שיברא לפני האדם שתי פיות, האחד, שבו יתנו בתורה, ואחד, שבו ישוחחו בכל שאר לרכיו של אדם, אולם לאחר מכן חזר בו מדבריו, ואמר, ומה אם כאשר יש לנו פה אחד, אין העולם יכול לעמוד מול דיבורי לשון הרע ודיבורים בטלים שהפיות מדברות, אילו היו לכל אחד שתי פיות על אחת כמה וכמה.

ובלשון הגמרא (ברכות פ"א דף ח' ע"א) שם, "רבי שמעון בן יוחאי אמר, אילו הוינא קאים על טורא דסיני, בשעתא דאתיהיבת תורה לישראל, הוינא

שנאמר (ישעי' ל' י"ח) אשרי כל חוכי לו, לו (ל"ו) בגימטריא תלתין ושיתא (ל"ו) הו", ועוד אמרו שם "משום רבי שמעון בר יוחאי, ראיתי בני עליה והם מועטים, אם אלהם, אני ובני מהם, אם מאה הם, אני ובני מהם, אם שנים הם, אני ובני הם", ע"כ, ומכאן, שרבי שמעון בר יוחאי היה ראש וראשון לאותם ל"ו הצדיקים, אותם הנרמזים בתיבת "לבד" (ל"ו), וכן בתיבות "לבד ראה זה" (כ"ד), אשר עולים בגימ' כמנין "צדיקים" (כ"ד), דהיינו, ל"ו הצדיקים.

והנה, התיבות שבהמשך הכתוב, "זה מצאתי" (תקנ"ג) עולים בגימ' "שמעון בן יוחאי" (תקנ"ג), וכך גם התיבות "עשה האלקים" (תס"ו), עולים בגימ' בתיבת "שמעון" (תס"ו), והדברים נרמזים גם בתיבות שלאחריהם, "את האדם ישר" (תתקס"א), שהם עולה בגימ' כמנין "אלקי רבי שמעון בר יוחאי" (תתקס"א), והוא על דרך מה שאנו אומרים, "אלקי אבותינו, אלקי אברהם, אלקי יצחק, ואלקי יעקב", ועתה, ביום ל"ג בעומר, הוא בבחי' "אלקי רבי שמעון בר יוחאי", וכן"ל, והם רמזים נפלאים, הפלא ופלא, בס"ד.

* * *

ובדרך נחות נסיף עוד בס"ד, כמה שכתבו בספרי המנהגים, שיש מי שנהגים לאכול חרובים ביום ל"ג בעומר, והוא על שם מה שאמרו (שבת דף ל"ג ע"ב) על רבי שמעון בר יוחאי, שנעשה לו נס, ונברא עבורו עץ חרובים שיאכל ממנו בשנות הסתתרותו, והנה יש לרמוז בזה בתיבת "חרוב", שהוא נוטריקון של התיבות "והמה בקשו חשבונות רבים", שהוא מלשון הפסוק הנזכר למעלה, הרומז על ימי

מתצעי קומי רחמנא, דיתברי לבר נשא תרין פומין, חד, להוי לעי באוריתא, וחד, לעזל ליה כל צורכיה, חזר ואמר, ומה אין חד הוא, לית עלמא יכיל קאים ביה מן דיטוריא דיליה, אילו הו תרין, על אחת כמה וכמה", ע"כ.

בלומר, שרנונו של רבי שמעון בר יוחאי היה, שיהיו לו לאדם שתי פיות, אחת לדיבור של קודש ואחת לדיבור של חול, אלא שלאחר מכן חזר ואמר, שבאמת עדיף שיש לאדם רק פה אחד, שעל ידי כך לא יתרכז הנזקים שנגרמים רח"ל על ידי הפה, שהרי אפילו עתה, כשיש לאדם פה אחד בלבד, אין האדם ניצל מלשון הרע ומדברים בטלים.

ורגה, מובא בספרים הקדושים (נשם ה"אבורהס"), שתיבת "פסח" כלולה משתי תיבות, "פה סח", ועוד מובא בספרי החסידות, שיום "פסח שני" הוא זמן מוכשר ומתאים לתקן את הדיבור, ואפשר לרמז את שתי היסודות הללו, בשמו של היום הזה, "פסח שני", שהשבוע הזה של "פסח שני" הוא שבוע שבו יש לתקן את מדת הפה והדיבור, ושהפה יהיה מכאן ואילך כל כך נקי ונעלה, ממש כאילו היו לו שתי פיות, וכאילו היה צנחנת "פה סח שני", כפי ראונו הראשון של רבי שמעון בר יוחאי זי"ע, בזכותו, ובזכות יום ל"ג בעומר שחל בעיצומו של שבוע זה.

* * *

ובזה אפשר לפרש את מאמרו של רבי שמעון בר יוחאי בשלהי פרק קמא דבבא קמא, "אמר רבי יוחנן מישום רבי שמעון בן יוחאי, מאי דכתיב (ישעי' ל"ג

כ) אשכים זרעי על כל מים משלחי רגל השור והחמור, כל העוסק בתורה ובגמילות חסדים זוכה לנחלת שני שבטים, שנאמר אשכים זרעי, ואין זריעה אלא לדקה, שנאמר (הושע י' י"ג) זרעו לבם לצדקה וקצרו לפי חסד, ואין מים אלא תורה, שנאמר (ישעי' נ"ה א') הוי כל צמא לבו למים, וזכה לנחלת שני שבטים, זוכה לכילה, ביוסף, דכתיב (בראשית מ"ט כ"ג) בן פורת יוסף בנות צעדה עלי שור, וזוכה לנחלת יששכר, דכתיב (בראשית מ"ט י"ד) יששכר חמור גרם, אית לאמרי, אויביו נופלין לפניו, ביוסף, דכתיב (דברים ל"ג י"ז) בהם עמים ינגח יחדו אפסי ארץ, וזוכה לבניה, ביששכר, דכתיב (דברי הימים א' י"ג ל"ג) ומבני יששכר יודעי בינה לעתים לדעת מה יעשה ישראל", ע"כ.

ואפשר לרמוז בדברים אלו של רבי שמעון בר יוחאי, שהכוונה היא לצדקה וחסד שנעשים לך הפה, ולכן הביא את הפסוק "וקצרו לפי חסד", שהוא מלשון "פה", דהיינו, הפה שמדבר בדברי חסד לזולת, מילים טובות, חיזוק, ואין לריך לומר, בלשון טובה ונקי, ואמר, שכל מי ששומר את פיו, הן בדברי תורה, והן בדיבורים נקיים של צדקה וחסד, ובלשון טוב, הרי הוא זוכה לנחלת שני שבטים, נחלת יוסף, שזכה לשבטים לשון בפיו, ונחלת יששכר, שזכה ללמד תורה בפיו.

ויחי רצון שנזכה לשמור על הפה בלשון נקיה, ובדיבורי תורה, ובזכות זה נזכה לצנין בית המקדש, שיצנה בחלקו של "בנימין", שהאזן שלו באבני החושן הוא "ישפה", דהיינו, "יש פה", על שם ששומר על פיו, וכמו שכתוב במדרש, ונזכה לביאת משיח לדקנו במהרה בימינו אמן.